

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Новікової Катерини Андріївни
«Обмеження волі як вид покарання»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Відповідаючи на питання, яку роль у боротьбі зі злочинністю відіграє покарання, М.І. Бажанов писав, що далеко не головну і лише допоміжну, оскільки перевагу слід надавати заходам економічного, політичного та організаційного характеру. Сказане в жодному разі не означає приниження тієї ролі, яку відіграє кримінальний закон і діяльність правоохоронних органів. Там, де заходи переконання у протидії злочинній поведінці не дають бажаного результату, держава вимушена застосовувати примус, включаючи покарання. Останнє залишається найбільш гострим інструментом для захисту людини, суспільства і держави від злочинних посягань. Протягом всієї історії свого розвитку людство наполегливо шукає оптимальний варіант справедливого покарання для порушників кримінально-правових заборон. Закріплена законодавством тієї чи іншої держави система покарань і практика їх застосування є показником морального та інтелектуального рівня суспільства. Нюанси кримінально-правової кваліфікації, тонкощі кримінально-правової характеристики окремих злочинів, інші проблеми Загальної та Особливої частин кримінального права значною мірою втрачають сенс, якщо за вчинений злочин не призначається справедливе покарання або якщо призначене покарання не виконується або виконується неналежним чином – без урахування принципів, закріплених кримінально-виконавчим законодавством.

Запровадження обмеження волі стало однією із серйозних новел КК України 2001 р. і водночас проявом наступності у розвитку вітчизняного кримінального законодавства. Попри очевидну прогресивність цього виду покарання, його законодавча регламентація не позбавлена вад (зокрема, мається на увазі неузгодженість окремих положень КК, КВК і КПК України), практика виконання пов'язана зі значними труднощами, а сподівання, які під час розроблення та ухвалення чинного КК покладались на обмеження волі як на гідну альтернативу позбавленню волі, з різних причин, на жаль, не виправдались. Як наочно показує дисертант, при тому, що майже у 38 % санкцій кримінально-правових норм згадується обмеження волі, питома вага засуджених, яким призначалось це покарання, з усієї кількості осіб, засуджених протягом дії КК України 2001р., у середньому становила всього трохи більше 2 %. За таких обставин кримінально-правова доктрина зобов'язана пояснити існуючий стан справ і, головне, запропонувати науково обґрунтовані шляхи зміни ситуації на краще, підвищення ефективності дії кримінального закону в цій частині.

Водночас, якщо критично і неупереджено оцінити стан вітчизняної юридичної літератури, ми побачимо, що з моменту набрання чинності КК України 2001 р. і до часу написання К.А. Новіковою своєї дисертації кримінально-правова проблематика обмеження волі як виду покарання розроблялась лише в навчальній літературі, науково-практичних коментарях КК України та окремих наукових публікаціях. Винятком є хіба що належна перу Ю.А. Пономаренка монографія про види покарань за кримінальним правом України (2009 р.), в якій обмеженню волі присвячено 20 сторінок. Цього явно недостатньо для належного наукового забезпечення тлумачення, застосування і, тим більше, вдосконалення положень Загальної та Особливої частини КК України, які регламентують обмеження волі як вид покарання.

Достовірність та обґрунтованість переважної більшості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази,

веденням коректної полеміки, використанням методів пізнання, вдало підібраних з урахуванням предмета дисертаційного дослідження (с. 7 – 8), продуманою логікою викладення матеріалу, яка дозволила авторці повністю виконати поставлені перед собою завдання (с. 7).

При написанні роботи здобувач опрацювала солідний (всього 377 джерел) масив літератури з кримінального і кримінально-виконавчого права, а також з філософії, логіки, психології, соціології (причому значну питому вагу становлять праці на різних іноземних мовах), звернулась до напрацювань вітчизняної дореволюційної і сучасної зарубіжної кримінально-правової доктрини, проаналізувала низку міжнародно-правових документів, а також законопроекти, які розроблялись з метою вдосконалення існуючої системи покарань, використала статистичні дані щодо кількості осіб, яким призначалось покарання у виді обмеження волі. Неабиякий інтерес викликає підрозділ 1.2 роботи, який присвячений висвітленню питання про існуючі в сьогоденні світі законодавчі моделі обмеження волі та який «працює» на основну ідею дисертаційного дослідження – запровадження в Україні комбінованої моделі обмеження волі.

Зважаючи на те, що інститут покарання та його видів найбільш тісно пов'язаний з інститутом призначення покарання (перший у відриві від другого, за образним висловлюванням окремих вітчизняних науковців, вельми «німецький»), розділ 3 своєї дисертації здобувач цілком виправдано присвятила розкриттю особливостей призначення обмеження волі, його використання при заміні покарань, а так само звільнення від відбування обмеження волі. Не менш важливим і потрібним є розділ 2 дисертації «Пеналізація злочинів з використанням обмеження волі», оскільки загальновідомою є та обставина, що санкції в нашому КК, відіграючи роль формального класифікатора злочинів, у багатьох випадках характеризуються довільністю і позбавлені наукової обґрунтованості.

Солідною виглядає емпірична база дисертації (с. 8). Так, результати вивчення матеріалів відповідної судової практики узагальнені в об'ємних

додатках (с. 248 – 281). Проведено оригінальне анкетування (с. 282 – 297), яке, з огляду на специфіку досліджуваної теми, виправдано охопило 277 суддів з різних регіонів України та яке є підстави визнати репрезентативним. Вважаю, що зміст роботи виграв, якби дисертант для обстоювання своїх підходів і пропозицій по тексту дисертації посилалась на результати цього досить масштабного опитування суддівського корпусу.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового пошуку визначені коректно (с. 7), співвідносячись між собою як загальне і часткове.

Ознайомлення з дисертацією дозволяє зробити висновок про те, що К.А. Новікова є сумлінним науковцем, яка вміє логічно викладати та аналізувати теоретичний, практичний і законодавчий матеріал, формулювати виважені та узагальнені висновки, застосовувати різноманітні методи наукового пізнання. А кількість, географія і час виходу у світ публікацій здобувача свідчать про те, що Катерина Андріївна наполегливо і потужно рухалась до захисту своєї наукової кваліфікаційної роботи і є перспективним дослідником нового покоління.

Наукова новизна дисертації К.А. Новікової полягає в тому, що ця робота є першим у вітчизняній юридичній науці монографічним дослідженням, в якому розкривається кримінально-правова характеристика обмеження волі за чинним законодавством України та розроблена оригінальна доктринальна модель цього виду покарання, запровадження якої має на меті розв'язання проблем, пов'язаних із використанням обмеження волі при пеналізації злочинів, при його призначенні та в інших ситуаціях, передбачених законодавством.

Положення, які висуваються на захист (с. 8 – 10), вдало класифіковані відповідно до встановлених вимог, є новими або містять значну частку новизни.

Вважаю, що є добре продуманими та аргументованими, а тому заслуговують на підтримку міркування здобувача про:

належність обмеження волі *de lege lata* і *de lege ferenda* до покарань, а не до інших заходів кримінально-правового характеру (впливу) (с. 23 – 24) і водночас перспективність ідеї «багатоколіїності» кримінально-правового впливу (с. 50);

внутрішню суперечливість обмеження волі як виду покарання, віднесеного законодавцем до альтернатив позбавленню волі (с. 26 – 28);

зміст специфічних правообмежень, притаманних обмеженню волі як виду покарання (с. 28 – 33);

закріплення в зарубіжному кримінальному законодавстві трьох моделей обмеження волі (с. 37 – 57, 92 – 93);

самостійний і комплексний характер обмеження волі як виду покарання, безпідставність визнання його різновидом позбавлення волі та меншу суворість обмеження волі порівняно з арештом (с. 69 – 70, 72, 76, 78 – 79);

доцільність законодавчого перегляду строків обмеження волі (с. 80 – 82, 94);

необхідність модернізації видів покарань, розрахованих на неповнолітніх (с. 86 – 88, 115);

відмінність пеналізації від призначення покарання, а потенційної кримінальної відповідальності – від реальної (с. 96);

нелогічність законодавчого підходу, згідно з яким санкції ст. 390 КК України, яка визнає злочином ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі, передбачають такий вид покарання, як обмеження волі (с. 105 – 106, 153, 196);

необхідність усунути існуючу наразі і не пов'язану із застосуванням ст. 69 КК України можливість призначення обмеження волі за вчинення тяжких злочинів (с. 108, 126);

доцільність конструювання санкцій кримінально-правових норм як альтернативних (с. 114, 126, 153 – 154);

неправильність приєднання більш суворого додаткового покарання до менш суворого основного покарання (с. 130 – 131, 154);

виваженість позначення досліджуваного виду покарання як обмеження свободи (с. 137 – 144, 154, 197);

недоречність використання в санкціях кримінально-правових норм формулювання «на той самий строк» (с. 150 – 151, 155);

неправильність ототожнення принципів призначення покарання і загальних засад призначення покарання (с. 161, 193);

належність обмеження волі до замінюваних і замінних покарань (с. 180, 194 – 195, 198);

медіанну санкції кримінально-правової норми як величину, з якої первісно має виходити суд при обранні міри покарання (с. 192).

У роботі наводиться і чимало інших, співзвучних мені положень і міркувань.

Практичне значення одержаних результатів у законотворчій, правозастосовній, науково-дослідній діяльності і навчальному процесі достатньою мірою висвітлене у дисертації (с. 10), підтверджується актами впровадження – листом голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності А. Кожем'якіна і затвердженим заступником голови ВССУ С. Кравченком актом впровадження результатів дисертаційного дослідження (с. 298, 303) і сумнівів не викликає.

Передусім результати дисертаційного дослідження К.А. Новікової можуть бути використані для вдосконалення кримінального законодавства України і практики його застосування. За результатами проведеної роботи здобувач розробила цілісний законопроект під назвою «Про внесення змін до Загальної частини КК України (щодо обмеження волі як виду покарання)» (с. 299 – 302), прийняття якого покликане втілити в життя ідею комбінованої моделі обмеження волі та який (навіть при неоднозначності окремих його положень) цілком заслуговує на те, щоб стати предметом фахового обговорення в парламенті. Авторкою також підготовлено доповідну записку до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних

справ (с. 304 – 307), в якій містяться слушні рекомендації щодо поліпшення практики призначення покарання взагалі та обмеження волі зокрема.

Разом з тим, як будь-яка по-справжньому творча праця, дисертаційне дослідження К.А. Новікової не позбавлене окремих **вад і дискусійних положень**. Тому загальна позитивна оцінка дисертації не виключає зауважень і побажань, які носять рекомендаційний характер і, сподіваюсь, будуть використані авторкою в подальших наукових дослідженнях.

1. З тим, щоб реалізувати заявлену і послідовно обстоювану комбіновану (компромісну) модель обмеження волі, дисертант пропонує виключити з КК України ст. 61, водночас доповнивши цей Кодекс ст. 58-1 «Обмеження волі» (с. 199, 300). Окремі положення її редакції видаються дискусійними.

Так, здобувач наполягає на тому, що бажана (комбінована) модель обмеження волі має поєднувати в собі два види правообмежень – тримання особи у відповідній кримінально-виконавчій установі у вихідні і святкові дні та обмеження свободи вибору місця проживання, роду заняття та організації вільного часу в дні, вільні від перебування в кримінально-виконавчій установі (с. 64 – 66, 92 – 93 та ін.). Всупереч цьому із сформульованої в дисертації редакції ст. 58-1 КК України впливає, що другий вид правообмежень поняттям обмеження волі як виду покарання не охоплюється. Адже відповідно до ч. 1 вказаної статті як норми, що містить визначення цього поняття, покарання у виді обмеження волі полягає (треба так розуміти – саме і тільки) у триманні особи у відповідній кримінально-виконавчій установі в певні дні із залученням до праці або без такого. Отже, наведене в дисертації *de lege ferenda* визначення обмеження волі як виду покарання варто уточнити.

Далі. Здобувач не вважає за потрібне в ст. 58-1, запропонованій до включення до КК України, конкретизувати другу групу правообмежень, притаманних обмеженню волі як виду покарання, виходячи з того, що відповідні положення матеріального кримінального права (щодо характеру обмежень свободи вибору місця проживання, роду заняття та організації вільного часу) розвиватимуться в кримінально-виконавчому праві (с. 67).

Позиція зрозуміла, проте повністю підтримати її складно, оскільки вона не зовсім узгоджується з усталеними уявленнями про співвідношення кримінального і кримінально-виконавчого права: якщо норми останнього регулюють порядок та умови виконання (відбування) покарань, то підстави, межі і порядок призначення покарання, як і суть обмежень прав і свобод засудженої людини, що становлять зміст покарань, повинні визначатися нормами кримінального права. У зв'язку з цим вважаю, що характер розглядуваних правообмежень, які поряд з іншими правообмеженнями становитимуть (у разі сприйняття законодавцем ідеї здобувача) кримінально-правовий зміст відповідного виду покарання, потребує закріплення в статті КК України, присвяченій обмеженню волі. На користь цього вказує і наведена в дисертації інформація про те, що правообмеження, подібні до тих, які пропонуються включити в зміст оновленого обмеження волі як виду покарання, знаходять відображення саме в кримінальному законодавстві інших країн (наприклад, с. 40 – 41, 44 – 50). Про те, що змістовно можуть означати обмеження прав засуджених до обмеження волі в час, вільний від перебування у кримінально-виконавчих установах відкритого типу, пише і дисертант (с. 66, 93 та ін.).

Поставлю для обговорення і таке питання: наскільки «вписується» в обмеження волі (у сенсі обмеження особистої свободи людини) як вид покарання таке правообмеження, як згадувана здобувачем (с. 79) заборона змінювати місце роботи або навчання?

2. Дисертант цілком справедливо наголошує на тому, що захід примусу, який претендує на визнання його покаранням, має відповідати, зокрема, фінансово-економічним та організаційно-кадровим можливостям держави (с. 61, 64 – 65 та ін.). Чи відповідатиме таким можливостям запропонована К.А. Новіковою модель обмеження волі? Не впевнений у цьому. Адже у випадку реалізації авторської моделі кримінально-виконавчі установи відкритого типу, так би мовити, повноцінно (маю на увазі з контингентом засуджених) функціонуватимуть лише в святкові і вихідні дні; причому

засуджені зовсім не обов'язково працюватимуть (це буде вирішувати суд). Якщо і за діючої моделі обмеження волі існують серйозні труднощі із завантаженням осіб, засуджених до обмеження волі, роботою, то можна з легкістю спрогнозувати ще більші труднощі, якщо працю засуджених необхідно буде організовувати лише у вихідні і святкові дні. Це, до речі, явно не сприятиме наповненню згадуваного здобувачем (с. 30 – 31) фонду, за рахунок коштів якого мала б відшкодовуватись шкода, завдана потерпілим від злочинів. Взагалі ж із приводу змістовного наповнення і перспектив реалізації такого правообмеження, як «тримання особи в кримінально-виконавчій установі відкритого типу у вихідні і святкові дні з залученням до праці або без такого», а отже, очікуваної ефективності пропонованої моделі обмеження волі дисертанту варто було б вивчити думку працівників виправних центрів, провівши серед них опитування.

Як впливає з дисертації, одним з основних аргументів на користь запровадження комбінованої (компромісної, складеної) моделі обмеження волі є теза про те, що це покарання у моделі «залишення в суспільстві» є, скоріш за все, відмінним від покарання іншим заходом кримінально-правового характеру, який не переслідує кару засудженого (с. 57 – 58, 64 та ін.). Вважаю, що така постановка питання зобов'язувала дисертанта не просто згадати, як це зроблено в роботі (с. 87, 89), а провести змістовну дискусію з тими вітчизняними дослідниками, які запропонували встановити спеціальні види покарань для неповнолітніх – молодіжний арешт (В.М. Бурдін), домашній арешт (О.С. Яцун), обмеження для неповнолітніх (А.Ю. Коновалова). Адже ці науковці виходили з того, що відповідні правообмеження (на кшталт заборони відвідувати певні місця та обмеження пересування) цілком достатні для того, щоб вважатись карою для неповнолітніх, а не просто, наприклад, заходом нагляду за ними.

3. До положень наукової новизни, сформульованих вперше, дисертант віднесла положення про доведеність необхідності врахування при призначенні покарання (будь-якого, а не тільки обмеження волі) акцентуації характеру

особи винного (с. 9). З цього приводу в роботі можна прочитати, зокрема, таке: «Враховуючи акцентуацію характеру особи винного при призначенні ... покарання, слід виходити з того, що особі з реалістичним (матеріалістичним) світоглядом можна призначати покарання, пов'язані з ізоляцією від суспільства. Що ж стосується осіб з ідеалістичним світоглядом, то щодо них з обережністю слід застосовувати покарання, пов'язані з ізоляцією від суспільства, оскільки не буде досягнута мета покарання» (с. 172, 194).

При цьому в юридичній літературі (включаючи підручники із Загальної частини кримінального права) загальноновизнаним є положення про те, що психологічні властивості особи винного, яка підлягає врахуванню при призначенні покарання відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 65 КК України, включають в себе, зокрема, характер особи, її темперамент, ставлення до людей, суспільства, життя. За таких обставин коректніше було б розташувати розглядуване положення наукової новизни в рубриці «удосконалено» чи «набуло подальшого розвитку», вказавши в ньому на охоплення поняттям особи винного при призначенні покарання акцентуації характеру цієї особи і конкретизувавши в такий спосіб відповідну загальну засаду призначення покарання.

Зверну увагу і на те, що акцентуацію характеру особи, про яку веде мову дисертант і в межах якої фахівці виокремлюють типові характерологічні особливості людини – сангвінік, епілептоїд, астенік, психастенік, педант, психопат тощо (с. 171 дисертації), навряд чи правильно пов'язувати зі світоглядом людини. Останній визначається у довідковій літературі як система уявлень про світ і місце в ньому людини, про ставлення людини до оточуючої її дійсності і до самої себе, а також як обумовлені цими уявленнями основні життєві позиції та установки людей, їх переконання, ідеали, принципи, ціннісні орієнтації тощо. Вважаю, що матеріалістичний чи ідеалістичний світогляд людини не слід, як це робить здобувач, ставити у залежність від психологічних типів людини і навпаки. У будь-якому разі ця фундаментальна і загалом не кримінально-правова проблема потребує окремого дослідження.

4. Услід за своїм науковим керівником дисертант називає обмеження волі, закріплене чинним КК України як самостійний вид покарання, правонаступником передбаченого КК України 1960 р. різновиду позбавлення волі з відбуванням його в колоніях-поселеннях (с. 18). Стверджується, що «У радянському кримінальному законодавстві другої половини ХХ ст. те, що сьогодні визначається позбавленням волі, фактично охоплювалось позбавленням волі, а точніше особливою формою відбування позбавлення волі у колоніях-поселеннях» (с. 92).

Вважаю, що ці висловлювання потребують уточнення. Обмеження волі має визнаватись правонаступником не лише вказаного здобувачем різновиду позбавлення волі, а і правових заходів, передбачених ст. 25-1 «Умовне засудження до позбавлення волі з обов'язковим залученням засудженого до праці» і ст. 52-2 «Умовне звільнення з місць позбавлення волі з обов'язковим залученням засудженого до праці» КК України 1960 р. і, до речі, згадуваних дисертантом (с. 14 – 16). Місцем виконання цих заходів були не колонії-поселення, а так звані спецкомендатури. Та обставина, що на момент набрання чинності КК України 2001 р. ст. 25-1 і ст. 52-2 попереднього КК не діяли (їх застосування було зупинено постановою Верховної Ради України від 16 травня 1992 р. до прийняття нового КК), не може поставити під сумнів роль цих кримінально-правових приписів як такого собі прообразу (на мій погляд, основного) ст. 61 чинного КК України «Обмеження волі».

5. У тексті роботи зустрічаються і інші не зовсім вдалі висловлювання.

Так, це стосується формулювання, використаного здобувачем при визначенні мети дисертації, – «з'ясування правової природи обмеження волі як виду покарання» (с. 6). Адже зі змісту дисертації і, зокрема, назви її першого розділу однозначно випливає, що обмеження волі – ніщо інше як вид покарання. Вочевидь, варто було написати інакше, наприклад, приблизно так: «з'ясування правової природи обмеження волі як одного із заходів кримінально-правового впливу (варіант: одного із кримінально-правових заходів)».

Позбавленою однозначності є позиція дисертанта з питання, чи слід називати примусовою працю, якою займаються особи, засуджені до обмеження волі (с. 31 – 32, 41, 66 та ін.).

Здобувач пише, що, незважаючи на позначення відповідних обставин у КК як обставин, які обтяжують або пом'якшують покарання, «насправді вони обтяжують або пом'якшують суспільну небезпечність вчинюваного злочину» (с. 174). Однак змістовно обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання, можуть бути поділені на такі, що характеризують злочин як явище об'єктивної дійсності (наприклад, тяжкі наслідки, завдані злочином, вчинення злочину загальнонебезпечним способом), особу винного (з'явлення із зізнанням, вчинення злочину жінкою у стані вагітності тощо) або злочин та особу винного одночасно (зокрема, вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин). Стосовно часу їх формування, то згадані обставини можуть виникати і після вчинення злочину, за який особі призначається покарання. Наприклад, до обставин, які пом'якшують покарання і належать при цьому до посткримінальної поведінки винного, можуть бути віднесені активне сприяння розкриттю злочину, добровільне відшкодування завданого збитку, надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення злочину. Названі обставини, не впливаючи на суспільну небезпеку вчиненого злочину, засвідчують зміну суспільної небезпеки особи винного, а отже, характеризують цю особу.

Дисертант неодноразово вказує на застосування судом покарання, в тому числі обмеження волі, а розділ 3 роботи має назву «Застосування обмеження волі». Однак застосування покарання традиційно вважається більш широким поняттям, ніж призначення покарання, оскільки охоплює і врегульоване кримінально-виконавчим законодавством виконання (відбування) призначеного судом покарання.

Підтримувана здобувачем точка зору, згідно з якою потерпілий як особа, яка не є учасником матеріальних кримінально-правових відносин, не вправі впливати на вид і міру покарання (с. 24, 30), не враховує особливостей

призначення покарання на підставі угод, запроваджених КПК України 2012 р. Відповідно до ч. 5 ст. 65 КК України у випадку затвердження вироком, зокрема, угоди про примирення (а вона укладається між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим) суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди.

Висловлюючись за уточнення визначення поняття обмеження волі в існуючій моделі цього виду покарання, авторка вказує на обмеження свободи засудженого, зокрема, шляхом неповної ізоляції його від суспільства у кримінально-виконавчих установах відкритого типу (с. 33, 92). Комбінована модель обмеження волі пов'язується авторкою з режимом «напівсвободи»: особа частину цього покарання відбуває в суспільстві (без ізоляції від суспільства), а іншу частину – з вилученням з нього (з ізоляцією від суспільства) (с. 8 – 9, 196). Розумію, що дисертант оперує усталеною термінологією, у тому числі закріпленою в законодавчому порядку. Разом з тим, чи не повинні ми, науковці, критичніше ставитись до цієї термінології? Адже складається хибне і загалом неприйнятне уявлення про те, що контингент засуджених, які перебувають у відповідних кримінально-виконавчих установах, і персонал цих установ не є частиною суспільства.

Зроблені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не впливають на високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачем.

Положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, повно викладені в 24 наукових працях, з яких: 7 – це наукові статті, опубліковані у друкованих періодичних виданнях як України, так і інших країн, а 17 – тези доповідей на наукових конференціях.

Автореферат дисертації відображає зміст основних положень дисертації.

Отже, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає вимогам, які встановлені в п. 9 і

п. 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

З огляду на викладене, вважаю, що дисертація К.А. Новікової «Обмеження волі як вид покарання» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального права, а саме глибоко і всебічно розкрито кримінально-правові аспекти обмеження волі як виду покарання, на підставі чого внесено змістовні і конструктивні пропозиції, спрямовані на вдосконалення КК України і практики його застосування. Авторка дисертації – Новікова Катерина Андріївна – на підставі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент

завідувач кафедри кримінального права та правосуддя

Запорізького національного університету,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України

О.О. Дудоров